

Slovenska povojna poezija v očeh Josipa Vidmarja

BESEDA UREDNIŠTVA

Odkar se Slovenci zavedamo sebe kot narod, smo zmerom znali potrditi za to narodno samobitnost tudi v liriki, večkrat celo predvsem v liriki. Sleherno zgodovinsko obdobje je rodilo tudi svoje velike pesnike ali vsaj svojega velikega pesnika: veriga ni bila nikoli pretrgana. Z narodno osvoboditvijo in socialno revolucijo pa je mnogo zgodovinske in nacionalne teže padlo z ramen pesnikov, tako je sodobna lirika izgubila nekaj svoje nekdanje posvečenosti, je pa zato bolj svobodno, neobremenjeno zadihala, slovenske pesnike povojnega obdobja, vsaj zdi se tako, ne pritiska, ne obvezuje (in tudi ne navdihuje), noben »dolg«, nič, kar je zunaj njih, nič, kar je pomembnejše ali naj bi bilo pomembnejše od njihovega notranjega sveta. Mnogi vidijo (vidimo) v tej spremembi navdiha in zavezanosti pesniškemu poklicu srečno okoliščino za lirski razmah. In po ocenah mnogih je mogoče trditi, da je v teh zadnjih tridesetih letih nastala pri Slovencih pomembna lirika, ki se ves čas z opaznim uspehom sooča v jugoslovanskem in evropskem prostoru, pri čemer gre to oznako razumeti kot določeno kakovostno raven. Izjemno — v primerjavi s prejšnjimi obdobji — je narasla še sama pesniška produkcija, število izdanih pesniških zbirk je že skoraj nepregledno. Očitno je ta »lirska eksplozija« izrazitejša kot pri drugih književnih zvrsteh, prozi in dramatik. Pesniška kvaliteta ni več vezana na eno samo ime, kot je to bilo večkrat v naši preteklosti, ali na ožjo skupino ali lirski izraz, vse več je pesnikov — različne govorice in med seboj tudi diametralno usmerjenih — ki imajo zanesljiv zven, trdno veljavo in tudi svoje občinstvo, mnogi tudi strastne zagovornike med kritiki.

Ob takem stanju je seveda nadvse vznemirljiv polemičen, močno nepriznavalni odnos, ki ga vsaj zadnje desetletje tako vztrajno zastopa Josip Vidmar v svojih ocenah in razmišljanjih o slovenski sodobni liriki. Res da so ga največkrat vznejevoljili skrajni primeri pesniške avantgarde, vendar je to njegovo mnenje nekako »obveljalo« bolj ali manj za vse smeri in generacije slovenskih povojnih pesnikov, zato uredništvu Sodobnosti ni žal večletnega prizadevanja, da bi Vidmar naposled povsem konkretno razkril svoj kritični pogled na celotno povojno obdobje slovenske poezije. In tako je zdaj ta zamisel uresničena, ko se (tudi) Josip Vidmar, ta prav gotovo v očeh svojih sodobnikov »najstrašnejši kritik vseh časov«, predstavlja ljubiteljem in nasprotnikom slovenske poezije s svojo ANTOLOGIJO, ki je doslej med vsemi prav gotovo najstrožja in za mnoge, pesnike in bralce,

tudi najbolj izzivalna. Da se ta izbor ujema s kritikovim življenjskim jubilejem, je golo naključje, hkrati pa lep primer Vidmarjeve vsestranske ustvarjalne zagnanosti.

Uredništvo Sodobnosti, pobudnik tega predloga, je Josipu Vidmarju predložilo v kritičen razbor vse tiste povojne slovenske pesnike, ki so jih drugi (kritiki, literarni zgodovinarji, sestavljalci antologij) tako ali drugače že priznali, večkrat upoštevali, večina njih ima že svoje reprezentativne izbore, prevode v druge jugoslovanske jezike, ugodne odmeve v pesniških antologijah v tujini, skoraj vsi so za svoja dela že prejeli katero od najvišjih slovenskih literarnih priznanj (Prešernova nagrada, nagrada Prešernovega sklada itd.).

Predvsem zaradi kratko odmerjenega časa, nekoliko pa tudi iz strahu, da ne bi Vidmar že vnaprej omagal ob celotni slovenski povojni produkciji, smo se pri vsakem pesniku odločili za njegov najnovejši izbor, pri tistih, ki takšnega izbora še nimajo, pa za knjigo, ki jo je kritika najbolj pozorno sprejela. In tako so se znašli na Vidmarjevi kritiški mizi naslednji pesniki z deli, ki so navedena v oklepajih: Cene Vipotnik (*Drevo na samem*), Jože Udovič (*Ogledalo sanj*), Matej Bor (*Izbrano delo, II. knjiga, pesmi*), Jože Šmit (*Zlo stoletja*), Peter Levec (*Brezkončni marec*), Ivan Minatti (*Pesmi*), Lojze Krakar (*Izbrane pesmi*), Ciril Zlobec (*Čudovita pustolovščina*), Tone Pavček (*Iskanje sveta*), Janez Menart (*Pesmi o naših dneh*), Kajetan Kovič (*Pesmi*), Dane Zajc (*Glava sejavka*), Gregor Strniša (*Severnica*), Veno Taufer (*Prigode*), Saša Vegri (*Zajtrkujem v urejenem naročju*), Svetlana Makarovič (*Pelin žena*), Niko Grafenauer (*Štukature*), Franci Zagoričnik (*Agamemnon*), Tomaž Šalamun (*Poker, Namen pelerine, Romanje za Maruško*), Tone Kuntner (*Trate*), Ervin Fritz (*Hvalnica življenja*), France Forstnerič (*Pijani kurent*).

Uredništvo je sestavljalcu te nenavadne antologije tudi predlagalo — ker gre vendarle za revialno objavo z omejenim prostorom — naj bi bili pesniki zastopani z eno do treh pesmi. Josip Vidmar je imel seveda možnost, da izbere kateregakoli pesnika povojnega obdobja ne glede na to, kakšen odmev je kdo doslej kot ustvarjalec doživel v slovenski javnosti.